

Список використаних джерел

1. Афанасьев С.Ф. Опыт третейского судопроизводства в Германии // Применение норм гражданского законодательства в условиях развития рыночных отношений: Материалы науч. практ. конф. // Вестник СГАП. – 2004. – № 4, ч. 2.
2. Гомер. Илиада / Пер. Н.И. Гнедича. – Песнь 23. – Стихи 482-487.
3. Зайцев А.И. Отличия российского третейского судопроизводства от государственного: исторический аспект // Развитие альтернативных форм разрешения правовых конфликтов: Сб. науч. ст. / Под общ. ред. М.В. Немытиной. – Саратов, 2000. – Ч. 2.
4. Заозерский Н.А. Духовное лицо в звании третейского судьи. – Св. Троице-Сергиева лавра, 1899.
5. Зом Р. Институты: история и система римского гражданского права. Ч. 2. Система. Вып. 1. Общая часть и вещное право / Под ред. А.Н. Беликова. – Сергиев Посад, 1916.
6. Латышев В.В. Очерк истории греческих древностей. – СПб., 1897.
7. Суд і судочинство на українських землях: Монографія. – О.: Астропринт, 2000.
8. Шандра Валентина Совісні суди в Україні (остання чверть XVIII — середина XIX ст.). — К.: Інститут історії України НАН України. 2011. — 266 с.

УДК 340.13(043.2)

Чеченко К.О.

*студентка юридичного факультету
Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна.
Науковий керівник: Коломоєць Т.О., д.ю.н., професор*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ОСОБИ НА ДОПУСК ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІ В КОНТЕКСТІ ПРИРОДНО-ПРАВОВОЇ ТЕОРІЇ ПРАВОРОЗУМІННЯ

Створена суспільством система атестації кандидатів на посаду судді покликана визначити їхню об'єктивну придатність до виконання правосуддя та інших функцій судової влади. Така система передбачає

критерії оцінки особистісних і професійних якостей кандидата, динаміку та перспективи їхнього розвитку. Осмислення цих критеріїв та їхніх зв'язків в межах природно-правової теорії праворозуміння дозволяє очікувати формулювання прийнятних правил для обрання найздібніших до суддівської праці людей. У підсумку на рівні відповідальності судової влади гарантується потрібний суспільству правовий порядок і прогрес, що ґрунтується на справедливо й добродібно збалансованих інтересах різних соціальних груп.

Пояснення правових феноменів відбувається із застосуванням різних методологічних підходів, теорій і парадигм, кожен з яких виконує свій пізнавальний ефект. Праворозуміння відображає процес і результат цілеспрямованої розумової діяльності людини, що включає в себе пізнання права, його оцінку та ставлення до нього як до цілісного соціального явища [1, с. 66]. За Т. Гоббсом, природно-правова концепція праворозуміння - теорія, в основі якої покладено ідею, що всі норми права мають ґрунтуватися на певних об'єктивних (природних, надпозитивних) засадах, що не залежать від волі людини й суспільства, установлень держави. У вітчизняній правовій доктрині теорія природно-правової концепції праворозуміння вивчена такими відомими вченими як: С. Алексеев, В. Ковальський, М. Козюбра, В. Копейчиков, Ю. Оборотов, Н. Онищенко, О. Петришин, П. Рабінович, О. Сурілов, О. Тихомиров та багатьма іншими. Наголошено, що право як об'єктивне явище стало закономірним результатом розвитку суспільства та його нормативної системи. Заявивши свої претензії на роль основного регулятора суспільних відносин воно набуло специфічних для нього властивостей, форм виразу і стало сприйматися як певна соціальна цінність [3, с. 161].

В межах об'єктивного природного права виокремлюємо суб'єктивне право кожного, в нашому випадку «на допуск до професійної діяльності судді» стає конкретним проявом більшої за змістом й обсягом абстракції – «прав людини». Права людини відображають складний комплекс природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, обумовлених фактом існування людини в цивілізованому суспільстві. На нашу думку, поняття права особи слід визначати як правову можливість реалізації свого особистісного прагнення до обрання свого життєвого шляху, можливості наукового, творчого та духовного пізнання, соціальної самореалізації, професійного розвитку та самовдосконалення. Природно-правові передумови суб'єктивної можливості людини на професійну самореалізацію у суддівській діяльності являють собою сукупність

особистісних та професійних здібностей та якостей, розвинених через систему соціальних інститутів на рівні, який дозволяє претендувати на посаду професійного судді. Водночас такі претензії повинні бути засновані як на об'єктивно існуючих правових реаліях становлення особистості, так й стати результатом максимально адекватної оцінки з боку членів комісії, що проводить відбір кандидатів на посаду судді.

Атестація професійного рівня особи, яка бажає реалізувати своє право на обрання посади судді повинна опиратися на певні умови, які діляться на дві групи – загальні та спеціальні. Загальні критерії застосовуються до всіх кандидатів на посаду судді чи діючих суддів, які підлягають кваліфікаційній атестації, без урахування посади або специфіки державного органу, в якому вони виявили бажання працювати чи вже працюють. Спеціальні критерії оцінки кадрів повинні враховувати вимоги, які висуваються до рівня професійної освіти та відповідності атестованого працівника спеціалізації державної посади, рівня знань нормативно-правових актів України щодо виконання відповідних посадових обов'язків та ін. [2, с. 5-6]. Перелік вимог до кандидата на посади судді передбачений Законом України № 1402-VIII від 02.06.2016 «Про судоустрій і статус суддів». У свою чергу, вимоги до особи можна умовно поділити на три групи: 1) Персоніфіковані дані; 2) Професіоналізація; 3) Якості особистості. Для реалізації свого права на допуск до професійної діяльності судді, громадянину необхідно пройти низку процедур атестації. Порядок добору до професійної діяльності судді регламентується нормами ст. 70 Закону України № 1402-VIII від 02.06.2016 «Про судоустрій і статус суддів» та має 15 стадій, які узагальнено уявляємо у вигляді наступних трьох етапів: офіційного оголошення вакантних посад суддів; контрольно-допускових процедур, поточно-організаційних заходів. В контексті досліджуваної нами проблематики досконалі процедури обрання найбільш придатних до суддівської роботи осіб стає запорукою подальшої ефективності судів у цілому. У цьому зв'язку, позитивно-перспективні трансформації цих процедур необхідно здійснювати з максимальним урахуванням основи правокультурної традиції України, яка, відповідно до слушної думки М. Козюбри, історично формувалися під переважним впливом євроатлантичної цивілізації [4, с. 15-16].

Право особи на допуск до професійної діяльності судді це різновид правових можливостей людини, який об'єктивується щонайменш у трьох соціально-правових площинах, а саме: 1) особистісній (психологічній) –

людина самовиражається в результаті історично послідовної, практичної реалізації своїх внутрішніх здібностей і талантів, об'єктивно закладених природою, та розвинутих у вигляді потрібних професійних компетентностей; 2) соціально-економічній – адже людина реалізує можливості на працю, вибір професійної спеціалізації та роду трудової діяльності, що зафіксовано у ст. 43 Конституції України; статус судді прирівнюється до гаранта незалежності, чесності, непідкупності та справедливості правосуддя, тому під час здійснення професійної суддівської діяльності судді державою передбачене право на достойну суддівську винагороду, забезпечення житлових умов та потреб судді, пов'язаних із його діяльністю. Більше того, добродесні судді завжди користуються особливою пошаною у суспільстві; 3) політичній – оскільки суддя своєю професійною діяльністю збалансовує інші гілки влади, стримуючи та врівноважуючи їхню владу.

Природно-правові передумови суб'єктивної можливості людини на професійну самореалізацію у суддівській діяльності являють собою сукупність особистісних та професійних здібностей та якостей, розвинених через систему соціальних інститутів на рівні, який дозволяє претендувати на посаду професійного судді. Водночас такі претензії повинні бути засновані як на об'єктивно існуючих правових реаліях становлення особистості, так й стати результатом максимально адекватної оцінки з боку членів комісії, що проводить відбір кандидатів на посаду судді. Єдиним системним критерієм цих дій (висування претензій та їхнього оцінювання) стає всебічно й повно обґрунтований висновок про те, що конкретний претендент на суддівську посаду найкращим чином, порівняно з усіма іншими, буде виконувати високу соціальну місію судді у суспільстві.

Трансформації вимог до кандидатів на посаду судді та процедур відповідної атестації повинні відбуватися на основі правових цінностей, культурних кодів, прогресивних культурологічних особливостей й соціальних практик Української нації, з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду, загальноєвропейських та міжнародних стандартів.

Таким чином, застосування природно-правового підходу праворозуміння до вдосконалення реалізації права особи на допуск до професійної діяльності судді, передбачає наступні напрями трансформації законодавства:

– мінімізацію оціночних і/або неоднозначних понять, особливо під час оцінювання добродесності кандидатів на посади суддів, їхніх

особистісних чеснот та професійних якостей, вивчення досьє і проведення співбесіди;

– розроблення достатньо детальної, спеціальної методології оцінювання психологічних якостей осіб, які бажають стати суддею, та її застосування психологами з визнаним рівнем компетентності;

– впровадження методології оцінювання діянь ВККСУ і Громадської ради доброчесності на предмет дотримання ними відповідного законодавства і процесуально-правових принципів (достовірності, всебічності, вичерпності, повноти, обґрунтованості, прозорості, об'єктивності, сумлінності, відповідальності та ін.), що у подальшому може бути використана судом під час конфліктів між особою, яку атестують, і органами атестації;

– розробити методології залучення найкращих фахівців до викладання у Національній школі суддів України за чіткими якісними й кількісними критеріями оцінки особистих і професійних досягнень викладачів, вчених і практиків, у т. ч. зарубіжних, а також їхньої мотивації до впровадження найкращих методик викладання і саморозвитку;

– запровадити додаткові перевірки якостей кандидатів на посаду суддів у процесі їх навчання у Національній школі суддів України.

Список використаних джерел

1. Алексеев С. С. Теория права / С. С. Алексеев. — М.: Изд-во БЕК, 1995. – С. 66.

2. Декаленко В.С. Адміністративно-правове забезпечення формування кадрів для судів України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» (081 – Право). – Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь, 2017. – С. 5-6.

3. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко, та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – С. 161.

4. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / За заг. ред. В. Б. Авер'янова. — К.: Наукова думка, 2007. – С. 15-16.